

Socialpædagogisk læreplan

Indholdsfortegnelse

Indledning	side 3
Afsnit 1: Begrundelse for udarbejdelse af en socialpædagogisk læreplan:	side 4
Overordnet målsætning	side 4
Det samfundsmæssige perspektiv	side 5
Menneskesyn	side 7
Forståelse af elevernes funktionsnedsættelse	side 8
Den Nationale Autismeplan	side 11
Bekendtgørelse om temaer og mål i pædagogiske læreplaner jvf. serviceloven § 8a	side 15
Helhedstænkning	side 16
Afsnit 2 Læreplan:	side 19
Et perspektiv på læringsplaner.	side 19
Socialpædagogisk læreplan på Kasperskolen.	side 20
Sammenhæng i elevernes skoleliv.	side 31
Implementering i praksis.	side 32
Afsnit 3 Udvikling af pædagogiske kompetencer	side 33
Pædagogens kompetenceprofil.	side 33
Værdsættende arbejdsform/ udvikling af pædagogiske kompetencer.	side 38
Assessment	side 42

Referenceliste

Bilag 1.

Bekendtgørelse om temaer og mål i pædagogiske læreplaner

Bilag 2.

En beskrivelse af socialpædagogisk arbejde i indskolingsklasserne

Indledning.

Den socialpædagogiske læreplan tager udgangspunkt i et længere udviklingsforløb på Kasperskolen, hvor den socialpædagogiske faglighed har været i fokus. Gennem temadage, personalemøder og arbejdet i det socialpædagogiske fagudvalg, er den pædagogiske praksis på Kasperskolen blevet italesat, og de forskellige pædagogiske indsatsområder beskrevet. Disse beskrivelser, som bl.a. er indeholdt i "Kasperliv", har vi sammenholdt med Servicelovens § 8a, som et stillads, hvor den pædagogiske praksis på Kasperskolen bliver bygget op omkring.

Læreplanen tager ikke alene fokus på det socialpædagogiske arbejde på Kasperskolen, men forsøger at indfange og beskrive livet for elever med særlige behov og perspektivere disse i forhold til det omkringliggende samfunds kompleksitet. Et vigtigt element i vores elevers liv er forholdet til omverdenen, kammerater og venner og fremtidsperspektiverne m.h.t. til uddannelse og arbejde. Disse er afhængige, dels af funktionsnedsættelsens karakter, men i ligeså høj grad af samfundets evne til at generere og skabe muligheder for at rumme mennesker med autisme og/eller ADHD. På en temadag havde vi fokus på de krav der stilles til det enkelte individ for at begå sig i samfundet, både med hensyn til det sociale liv, arbejdslivet og familielivet og til evner for den kulturelle afkodning og forståelse. Perspektiverne for arbejdet på en helhedsskolens må være at styrke elevernes selvindsigt, sociale kompetencer og faglige kundskaber for at kunne tackle den udfordring, et liv med autisme eller ADHD medfører i en kompleks og multikulturel samfundsstruktur. Derfor er det nødvendigt ikke alene at fokusere på elevernes faglige dimension, men også at støtte dem i en individuel udviklingsproces, hvor elevens livskvalitet prioriteres højt. Denne læreplan skal ses som led i en styrkelse af det socialpædagogiske arbejde og indsats for at udvikle elevernes identitet og selvværdsfølelse, som en ressource i deres videre færd gennem livet. Det er ikke kun de faglige kvalifikationer, der er nødvendige for at begå sig i det moderne samfund, men individuelle kompetencer af mere social og personlig karakter, der er medvirkende til at skabe et godt liv.

Den elevgruppe, som er visiteret til Kasperskolen, har store problemer m.h.t. til at afkode og forstå sociale interventioner og samspil og de har ligeledes en ringe selvindsigt og selvforståelse. De bedre fungerende elever har gode muligheder for en skolegang med afsluttende eksamen. Men deres personlige udvikling og modning til at

begå sig og mestre en tilværelse uden for skolen i uddannelsessystemet eller i erhvervslivet, er stærkt reduceret pga. deres funktionsnedsættelse. Forståelse for denne problematik eksisterer ikke på samme støttende facon, når eleverne forlader Kasperskolen. Vi ønsker sammen med eleverne at arbejde på at styrke deres personlige og sociale udvikling i et liv med optimal livskvalitet.

Afsnit 1

Begrundelse for udarbejdelse af en socialpædagogisk læreplan.

Overordnet målsætning.

Den overordnede målsætning for en socialpædagogisk læreplan er en synliggørelse af den socialpædagogiske arbejdsfunktion på et Helhedstilbud. Gennem en bevidstgørelse af den komplekse lærings-, udviklings-, dannelses- og socialiseringsproces som varetages på Kasperskolen, er det muligt at optimere, styrke og videreudvikle den socialpædagogiske faglighed til gavn for elevernes trivsel og personlige, faglige og sociale udvikling.

Målsætningen er ligeledes at tydeliggøre hvilke processer der initieres i det socialpædagogiske arbejde for at skabe en adækvat og konstruktiv udvikling for eleverne på Kasperskolen.

Viden om Autisme og ADHD, er en forholdsvis yngre psykologisk/pædagogisk fagdisciplin, og der sker fortsat meget udvikling indenfor psykologiske/pædagogiske tiltag og strukturering af arbejdet med denne målgruppe.

Denne udvikling ønsker Kasperskolen at være en medskabende/udviklende del af, og læseplanen skal ses som et delelement i denne fortsatte vidensudvikling.

Der er mange spændende tiltag på Kasperskolen og et stort kendskab til forskellige pædagogiske værktøjer og deres anvendelse og funktion i den daglige praksis. Disse erfaringer forsøger vi at indfange ved at udforme en læseplan, så alle elever kommer til at profitere af de tiltag som skabes i forbindelse med fx selvindsigt, social træning og almen personlig dannelse.

Den overordnede målsætning er beskrevet i punktform nedenfor:

- Bevidstgørelse af den komplekse lærings-, udviklings-, dannelses- og socialiseringsproces som elever med Autisme og ADHD, har.
- En styrkelse og videreudvikling af den socialpædagogiske faglighed på Kasperskolen til gavn for elevernes trivsel og personlige, faglige og sociale udvikling.
- Medvirke til at udvikle pædagogiske tiltag indenfor Autisme og ADHD pædagogikken.
- Integrere selvindsigt, social træning og almen dannelse som en skemalagt fast bestanddel af elevernes skoleliv.

Det samfundsmæssige perspektiv.

Udviklingen af elevernes selvstændighed, selvværd og selvtillid, som et værktøj til at skabe og fastholde en høj grad af livskvalitet, er essentielt for det socialpædagogiske arbejde på Kasperskolen.

I antologien **"Pædagogiske læreplaner"** refererer Karsten Schnack i sin artikel **"Didaktik og læreplaner"** til et stort anlagt OECD projekt, hvor man har forsøgt at beskrive nøglekompetencer i forhold til et vellykket liv og et velfungerende samfund.

Heri beskrives tre forskellige nøglekompetencer:

1. At kunne fungere i socialt uensartet grupper

- Opnå gode forhold til andre
- Samarbejde
- Håndtere og løse konflikter

2. At kunne handle selvstændigt – ansvarligt og reflekterende

- Handle i forhold til de store sammenhænge
- Udforme og gennemføre livsplaner og personlige projekter
- Formulere og forsvare ens rettigheder, interesser, grænser og behov

3. At kunne benytte redskaber interaktivt

- Bruge sprog, symboler og tekst interaktivt
- Bruge viden og informationer interaktivt
- Bruge teknologi interaktivt
-

Karsten Schnack citerer fysiker og musiker Peter Bastian for følgende udtalelse:

"Vi kender ikke den fremtid vores børn kommer til at leve i. ... Vi ved ikke. Men vi ved, at forudsætningen for at klare sig under uventet og ekstreme livsvilkår er mental veloplagthed og kreativitet."

I Landsforeningen for Autismes medlemsblad nr.1. januar 2007 skriver Aage Sinkbæk om samfundsperspektivet set ud fra et menneske med autismes perspektiv:

"Arbejdsmarkedets værdier har ændret sig fra pålidelighed, loyalitet og arbejdsomhed – noget som er foreneligt med ASF (Autisme Spektrums Forstyrrelser) – til fleksibilitet, omstillingsparathed og teambuilding – det modsatte af ASF."

Denne beskrivelse af arbejdsmarked og samfundsstrukturen stiller krav til kommunikationsevnen, til at begå sig i sociale sammenhænge og ændre adfærd og rutiner efter arbejdsfunktionens eller samfundsstrukturens udvikling og forandring. Disse kompetencer er beskrevet i Lorna Wangs triade, som den kardinale funktionsnedsættelse i forbindelse med ASF (Autisme spektrums Forstyrrelser). Som Aage Sinkbæk skriver, er det ikke et samfund der er indrettet til at rumme ASF (eller ADHD for den sags skyld). Han beskriver det som:

"For de svagest fungerende mennesker med ASF er der sket store fremskridt på flere områder siden jeg var barn, men ude i det pulveriserende samfundsliv er der ikke meget rummelighed eller psykisk tilgængelighed at finde ..."

Dette var et af temaerne, da vi startede på arbejdet med denne læreplan. På en temadag på Kasperskolen talte vi om de samfundsmæssige vilkår, som vores elever skal fungere i efter endt skolegang, og vigtigheden af at udvikle de nødvendige kompetencer til at begå sig socialt og omsætte sin viden i interpersonelle sammenhænge. Det er ikke tilstrækkeligt blot at se eleverne i en skole kontekst. Vi bliver nødt til at have et fremtidsperspektiv i struktureringen og tilrettelæggelsen af det socialpædagogiske arbejde.

De personlige, sociale, faglige og kulturelle færdigheder, som eleverne tilegner sig på Kasperskolen, skal tænkes ind i et samfundsmæssigt perspektiv. Udviklingen af

elevernes selvstændighed, handlekompetencer og omsætningen af individuelle færdigheder og kvaliteter, skal medtænke de samfundsmæssige strukturer, som eleverne skal fungere i efter endt skoleuddannelse.

Jean Lave og Etienne Wenger er to forskere, som har koncentreret deres forskning omkring læringsstile (situeret læring). De omtaler læring som betinget af deltagelse i forskellige kontekstuelle læringsammenhænge. Den multikulturelle og polycentriske samfundsstruktur, stiller krav til det enkelte individs evne til at kunne navigere i mangfoldighed, og skabe sig selv gennem deltagelse i forskellige sociale og arbejdsmæssige kontekster.

Dette er en af de største udfordringer for eleverne og personalet på Kasperskolen. At ruste vores elever til deres fremtidige deltagelse i en moderne samfundskultur.

Menneskesyn.

Indtil vi har haft en uddybende debat omkring Kasperskolens grundlæggende menneskesyn, som udgangspunkt for arbejdet på en helhedsskole, vil vi anvende bl.a. Den Nationale Autismeplan, som beskriver pædagogikken i forhold til børn med ASF i skolealderen:

"At have ASF er en livslang funktionsnedsættelse, og derfor bør den pædagogiske indsats omkring børn i skolealderen med disse vanskeligheder også ses i et livslangt perspektiv."

Det livslange perspektiv kæder vi sammen med udviklingen af selvstændighed og selvindsigt/forståelse. De socialpædagogiske aktiviteter skal ses som en sammenhængende proces mod skabelsen og udvikling af disse sociale og personlige kompetencer gennem et skoleforløb på Kasperskolen.

For at tage udgangspunktet i elevens "mentale" alder og funktionsniveau, er det nødvendigt ved skolestart at rette blikket bagud, og i udslusningsfasen rette blikket fremad mod livet efter skolen.

I artiklen "**Menneskesynet bag TEACCH-pædagogikken**" skriver Jannik Beyer i Autismebladet nr. 4 1998, følgende:

"Mennesker med autisme må først og fremmest forstås på egne præmisser – ikke kun på vore. I den forstand repræsenterer de en anderledes og unik kultur – en kultur som på væsentlige områder adskiller sig fra vores."

Denne holdning er yderligere uddybet i **afsnittet om værdsættende arbejdsform** hvor beskrivelsen af **Low arousal approach**, en pædagogisk metode, er at finde.

Brøndagerskolen tager i deres læseplan udgangspunkt **FN's konvention om Barnets rettigheder Artikel 31**. Der står at deltagerstaterne skal anerkende barnets ret til hvile og fritid, til leg og fritidsinteresser.

I bekendtgørelse om temaer og mål i pædagogiske læreplaner § 8 a, står der i § 1 stk. 1:

"Læringen kan både ske gennem spontane oplevelser og leg, samt ved at den voksne skaber eller understøtter situationer, der giver børnene mulighed for fornyelse, fordybelse, forandring og stimulering."

FN konventionen beskriver vigtigheden i at anerkende børns rettigheder, og serviceloven beskriver læring som mere og andet end undervisning. Disse mål søger denne læreplan at understøtte og videreudvikle og herudover tydeliggøre nødvendigheden af en struktureret dagligdag med perspektiv på den livslange læring. (Anerkendelse som pædagogisk arbejdsform beskrives i Afsnit 3.)

For at komme til en forståelse af funktionsnedsættelsens konsekvenser for elevernes personlige, faglige og sociale kompetencer, er næste afsnit en mere udførlig beskrivelse af ASF og ADHD.

Forståelse af elevernes funktionsnedsættelse.

Eleverne på Kasperskolen er primært visiteret til skolen qua diagnosen ADHD eller Autisme.

Diagnosen siger lidt om en tilstand, en funktionsnedsættelse, men siger ikke så meget om mennesket bag diagnosen. Dette afsnit vil beskrive de kardinale funktionsnedsættelser indenfor et diagnostisk perspektiv, og disse funktionsnedsættelsers betydning for struktureringen og tilrettelæggelsen af det socialpædagogiske arbejde på en specialskole.

Beskrivelsen af ADHD tager udgangspunkt i folderen **Hvasko** som er udarbejdet af Dorte Holm for ADHD-foreningen.

Koncentrations vanskeligheder	1. koncentrationsvanskeligheder/ opmærksomhedsforstyrrelse 2. Svært ved at skifte fokus 3. Overaktivitet 4. Inaktivitet
Uovervejede impulshandlinger	5. Uovervejede impulshandlinger 6. brug for at blive afledt i konfliktsituationer
Visuel støtte	7. Brug for visuel støtte 8. Brug for et struktureret miljø 9. Brug for tydelig motivationsfremmer
Opfattelsesevne	10. længere latenstid 11. En anderledes måde at tænke på 12. En anderledes måde at opfatte på 13. En anderledes sanseopfattelse 14. En mangelfuld kommunikation
Mentaliseringsevne signaler	15. En manglende forestillingsevne 16. Svært ved at aflæse andre menneskers
Sociale færdigheder	17. Svært ved socialt samspil 18. En nedsat social forståelse/evne til at Sætte sig i andre menneskers sted
Tidsbegreber	19. svært ved at forstå tidsbegreber
Aktivitetsskift	20. Svært ved at skift mellem aktiviteter 21. Svært ved at klare forandringer/ændringer
Barnets forståelsesevne	22. Svært ved at planlægge 23. Svært ved lange forklaringer 24. Svært ved at bevare fokus 25. Svært ved at forstå sammenhænge mellem årsag og virkning 26. Rigid tankegang

Beskrivelsen af Autisme tager udgangspunkt i folderen **Hvasko** som er udarbejdet af Dorte Holm for Videncenter for Autisme. Dorte Holm tager udgangspunkt i Lorna Wings triade af funktionsforstyrrelser som involverer kommunikation, socialt samspil og social forestillingsevne (en begrænset stereotyp adfærd/tænkning), og beskriver videre mentalisering (dvs. at analysere og forstå såvel egne som andres tanker) som en problemstilling der ofte ses i forbindelse med autisme.

Punkterne nedenfor er ikke uddybende for beskrivelsen af funktionsnedsættelser som opleves i forbindelse med elever med Autisme, men mere en overordnet indføring:

Visuel støtte	1. Brug for visuelt baseret støtte
Opfattelsesevne	2. Brug for struktureret miljø
	3. En anderledes måde at tænke på
	4. En anderledes måde at opfatte på
	5. En anderledes sanseopfattelse
Kommunikation	6. En mangelfuld kommunikationsevne
Mentaliserings- evne	7. En manglende forestillingsevne
	8. Svært ved at aflæse andre menneskers signaler
Sociale færdigheder	9. En nedsat social forståelse/evne til at sætte sig i andre menneskers sted
	10. Svært ved socialt samspil
Tidsbegreber	11. Svært ved at forstå tidsbegreber
Aktivitets skift	12. Svært ved at skifte mellem aktiviteter
	13. Svært ved at klare forandringer/ændringer
	14. Svært ved at generalisere/overføre viden
	15. Svært ved at opfatte helheder, opfatter mest detaljer
Barnets forståelsesramme	16. Svært ved at planlægge
	17. Svært ved lange forklaringer
	18. Svært ved at bevare fokus
	19. Svært ved at forstå årsag-virkning sammenhænge
Repetitiv adfærd	20. Rigid tankegang
	21. Ritualer

22. Stereotyp adfærd

23. Særinteresser

For at få uddybet ovenstående må man enten orienterer sig i pjecen Hvasko, eller anden relevant faglitteratur. Et relevant kendskab til funktionsnedsættelsens komplikationer for et socialpædagogisk arbejde i et undervisningsmiljø på en specialskole, er nødvendigt for at opfange elevernes egenart, og støtte deres individuelle udviklingsprofil.

Den Nationale Autisme Plan.

I publikationen "Den Nationale Autisme Plan" gives anbefalinger for implementering af arbejde med ASF i et skoleforløb. (Der eksisterer ikke en lignende plan for elever med ADHD.)

Videnscenter for Autisme, har i samarbejde med Landsforeningen for Autisme, Samrådet for specialskoler for børn med Autisme og Center for Autisme, udarbejdet en national handleplan for tilrettelæggelsen af undervisningen for børn med autisme. På baggrund af den nyeste forskning og den viden om autisme, der de seneste år er generet, er der i dag en valid beskrivelse af en gennemgribende udviklingsforstyrrelse, som kræver en specialiseret og struktureret tilgang til elevernes udvikling, læring og undervisning i et skolemiljø.

Den grundlæggende forståelse af ASF, er baseret på forskning i 1970'erne, der beskrev børn under 15 år med psykiske eller indlæringsmæssige problemer i England. Børnenes funktionsområder indenfor socialt samspil, kommunikation og forestillingsevnen, var den primære interesse.

I dag stilles diagnosen ud fra ICD-10 (International Classification of Disease, 10. udgave. WHO 1987) som beskriver diagnosen som gennemgribende udviklingsforstyrrelse.

Den gennemgribende udviklingsforstyrrelse diagnosticeres ud fra tre overordnede kategorier:

1. Kvalitativ afvigelse i socialt samspil
2. Kvalitativ afvigelse af kommunikation
3. Begrænsede, repetitive og stereotype adfærdsmønstre.

Den nationale autisme plan for indsats i skolealderen anbefaler følgende tiltag til struktureringen af skoletilbud til elever med autisme (uddrag):

- Tag altid udgangspunkt i den enkelte elev. Der skal tages højde for elevernes ressourcer og interesser og eleven skal kunne beskæftige sig med noget, vedkommende kan lide og samtidig magte.
- Undervisningsstedets medarbejdere skal være motiverede for at arbejde med børn og unge med ASF og indstillede på at tilpasse pædagogiske metoder eller undervisningsmetoder samt være fleksible i forhold til krav og måder at nå målene på. Optimalt har medarbejderne grundlæggende viden om ASF og erfaring i indsatsen for børn og unge med ASF. Som personer skal de være psykiske robuste, have empati og være i besiddelse af stor tålmodighed.
- Medarbejderne må påtage sig ansvaret for læring og med udgangspunkt i elevens kognitive stil formå at skabe en undervisning, som opleves meningsfyldt af eleven med ASF, herunder hjælpe med at forstå årsager og sammenhænge.
- Undervis i sociale færdigheder. Børn med ASF har behov for direkte undervisning i forståelse af sociale spilleregler og normer og andre menneskers adfærd, følelser og intentioner i de daglige aktiviteter, barnet indgår i. Det er ofte nødvendigt, at undervisningen finder sted i meget overskuelige og strukturerede rammer. Brug 1:1 undervisning.
- Vær opmærksom på at manglende forståelse af gensidighed i samtale ikke er udtryk for uhøflighed, men viser et behov for direkte indlæring af et regelsæt eller nogle strategier til brug i disse situationer. Eleven kan eksempelvis mangle viden om, at man kan stille spørgsmål, og det kan være relevant med eksplicit undervisning i hvordan, hvornår og til hvem man spørger.
- Vær opmærksom på at barnet/den unge med ASF ikke sædvanligvis drager nytte af tidligere erfaringer fra en anden sammenhæng (praktiske, indlæringsmæssige og sociale), således som vi ellers kender fra børn og unge.

Dette er blot et udpluk af Den Nationale Plan for indsats i skolealderen. Den giver endvidere nogle bud på en meningsfyldt undervisning, som skal indeholde svarene på spørgsmål som:

- Hvad skal jeg lave?
- Hvordan skal jeg lave det?
- Hvor skal jeg lave det? Eller f.eks. Hvor skal vi hen?
- Hvem skal jeg lave det sammen med?
- Hvorfor skal jeg lave det?
- Hvornår er jeg færdig?
- Hvad skal jeg så?

Den Nationale Autisme Plan understreger vigtigheden i at hjælpe eleverne til at finde svar og forstå årsag og sammenhæng. Manglende kendskab til svarene kan efterlade eleven i et kaos, der ikke bare forhindrer læring, men ofte er årsag til eksempelvis svære adfærdsproblemer.

Den Nationale Plan for indsats i skolealderen anbefaler ligeledes forskellige tiltag når eleven starter i skolen, i klassen, ved personalets sprogbrug, læringsstil, adfærd og adfærdsproblemer, og samarbejde med forældrene:

Når eleven starter i skolen:

- Vær opmærksom på frikvarter og pauser
- Lav møde imellem afgivende børnehave/skole og den nye skole
- Lav en plan for introduktionen
- Informer om den nye elev i klassen
- Giv eleven mulighed for at trække sig

I klassen:

- Indret og undervis så eleven oplever det meningsfuldt
- Omgivelserne skal være overskuelige
- Afmærk undervisningsmaterialer og organiser materialet
- Formidl gennem visualisering
- Giv overskuelige, enkle opgaver
- Eleven skal forstå, hvad der forventes af ham/hende
- Forbered på at en aktivitet slutter om lidt

Personalets sprogbrug:

- Vær konkret og giv få beskeder af gangen
- Undgå sarkasme eller metaforer
- Tjek forståelsen af hvad der bliver sagt
- Vær opmærksom ved kollektive beskeder
- Vær opmærksom på, at eleven reagerer på, hvad der siges

Læringsstil:

- Vær opmærksom på manglende forståelse af gensidighed i samtale
- Støt udviklingen af sociale færdigheder
- Vær opmærksom på impulsivitet
- Arbejd med særligt materiale for at udvikle sociale kompetencer
- Tilbyd individuelle samtaler
- Undervis i det samme emne i forskellige sammenhænge
- Vær opmærksom på anderledes indlæring
- Eleven med ASF har ofte en langsommere bearbejdningshastighed
- Giv særlig opmærksomhed på ustrukturerede situationer
- Kompenser for motoriske vanskeligheder

Adfærd og adfærdsproblemer:

- Søg at identificere risikosituationer
- Det kan være godt at anvende "time out"
- Aftal gerne signaler frem for sproglig kommunikation
- Gentag gerne den samme besked
- Stop adfærden, giv ro og kig fremad
- Giv hvilepauser og vær opmærksom på at aflæse pausesignaler

Samarbejde med forældre

- Sørg for høj grad af opfølgning
- Tilstræb et højt kommunikationsniveau
- Hav en løbende dialog
- Giv positive tilbagemeldinger
- Vær opmærksom på at familien kan være presset
- Anerkend forskellen mellem skole og hjem

Intentionen med udarbejdelsen af Den Nationale Plan for indsats i skolealderen, er skabelse af et grundlag for formidling og anbefalinger af operationel viden baseret på forskning, evidens og erfaringer fra fagfolk, forskere og pårørende. Rapporten fokuserer på at højne standarden i indsatsen for børn med ASF. Inddragelsen af Den Nationale Plan for indsats i skolealderen, er et udtryk for et ønske om at styrke og fastholde et højt fagligt niveau på Kasperskolen, og skabe grundlag for en forankring af, og videreudvikling af pædagogiske kompetencer på en Helhedskole.

Bekendtgørelse om temaer og mål i pædagogiske læreplaner jævnfør serviceloven § 8a.

Daginstitutioner har gennem de sidste år arbejdet med udarbejdelse af læreplaner for det pædagogiske arbejde, og der er udarbejdet en formel bekendtgørelse, som definerer formål og anvendelse af læreplaner i det pædagogiske arbejde. Vi har inddraget bekendtgørelsen om læreplaner og vil se på den i.f.t. et pædagogisk arbejdsfelt på en specialskole med en struktureret helhedstænkning, hvor elevernes funktionsniveau ikke er alderssvarende, og hvor det pædagogiske arbejde i indskolingsforløbet, kan beskrives som en modning af elevernes undervisningsparathed.

I indledningen i bekendtgørelsen beskrives traditionen i den pædagogiske praksis i dagtilbud, bl.a. følgende:

- Børn anerkendes som unikke personer med hver deres særlige forudsætninger. De voksne forholder sig til dem, som de er – og pædagogisk tages der afsæt i børnenes behov og styrkesider
- Børn tillægges en aktiv rolle i deres egen udvikling og læring. De voksne går i dialog med dem og giver plads til, at de har medindflydelse, så børnene kan forfølge deres egne interesser og projekter
- Børns udvikling forstås som en helhed, hvor de intellektuelle, følelsesmæssige, sociale og kropslige sider af barnets udvikling opfattes som tæt forbundne. De voksne giver mulighed for masser af leg og andre helhedsprægede aktiviteter, som engagerer, udfordrer og giver mening for børnene
- Børns personlige og sociale udvikling vægtes højt. De voksne prioriterer de nære relationer og understøtter børnenes sociale samspil med sigte på, at

børnene kender og kan lide sig selv – og får en tro på, at de kan mestre udfordringerne i deres omverden.

I kapitel 1 om formål og principper for læringen i dagtilbud beskrives i § 1 hvordan læringen kan ske både gennem spontane oplevelser og leg, samt ved at den voksne skaber eller understøtter situationer, der giver børnene mulighed for fornyelse, fordybelse, forandring og stimulering.

I § 2 beskrives pædagogens ansvar for at sikre barnets potentialer og kompetencer til at ruste den enkelte til at begå sig i livet. I tilrettelæggelse af læringsmiljøer skal der tages hensyn til børns forskellige forudsætninger.

I kapitel 2 § 2 beskrives seks temaer der indarbejdes i en pædagogisk læreplan:

- Barnets alsidige personlighedsudvikling (personlig kompetence)
- Sociale kompetencer
- Sprog
- Krop og bevægelse
- Naturen og naturfænomener
- Kulturelle udtryksformer og værdier

Indholdet beskrives i § 3: Den pædagogiske læreplan skal indeholde mål og eventuelle delmål for, hvilke kompetencer og erfaringer den pædagogiske læringsproces skal give børn mulighed for at tilegne sig. Det skal endvidere fremgå, hvilke overvejelser om læringsmål, metoder og aktiviteter, der er i forhold til børn med særlige behov.

En fyldestgørende beskrivelse af de seks overordnede temaer i den pædagogiske læreplan kan læses i Bilag 1.

Helhedstænkningen.

Københavns Amts beskrivelse af helhedstilbud:

Formålet med helhedstilbud er at:

- Sikre at skole- og fritidstilbud udformes og tilrettelægges ud fra en fælles (forældres, læreres og pædagogers) opfattelse af, hvad der bedst tjener det pågældende barns behov og forudsætninger.

- Sikre at der er helhed og sammenhæng i hverdagen og medvirke til at udvikle en fælles kultur for skole- og fritidstilbud.
- Sikre at samarbejdet mellem skole- og fritidstilbud medvirker til, at de forskellige personalegrupper får et indgående kendskab til hinandens arbejdsområder med henblik på etablering af bl.a. en koordineret rådgivning og vejledning af forældre.
- At lærere og socialpædagoger i fællesskab - for hvert barn – udvikler en individuel handleplan med henblik på det daglige tilbud. I planen skal det tydeliggøres, hvordan man vil arbejde med at udvikle en helhedsorienteret indsats, der gør hverdagens overgange overskuelige.
- At der laves fælles planer for samarbejde med forældrene.
- At der laves fælles planer for kompetenceudvikling for lærere og socialpædagoger.

Grundlæggende forudsætninger for helhedstilbud

- 1) Skole- og fritidsdel er finansieret af henholdsvis amt og kommune, og der kan derfor ikke overføres midler fra det ene til det andet, og midlerne må ikke blandes. *(NB. uaktuelt d.d)*
- 2) Helhedstilbud retter sig mod alle børn på skolen, men forældre og kommune kan vælge et andet (kommunalt) fritidstilbud, hvis det ønskes.
- 3) Lærere og socialpædagoger har ansvaret for hver sin del af det samlede tilbud.
- 4) Der er en fælles overordnet ledelse af tilbuddene.
- 5) Helhedstilbud skal indrettes med udgangspunkt i børnenes og forældrenes behov. Behovene kan være forskellige alt efter børnenes alder og graden af deres funktionsnedsættelse.

Helhedspædagogik er karakteriseret ved:

- Alle helhedspædagogiske tiltag bygger på vurderinger foretaget af et tværfagligt team.

- Helhedspædagogik er en tværfaglig disciplin, hvor hver enkelt faggruppe har fat i sin egen monofaglige flig.
- Helhedspædagogikken er en fælles referenceramme, men de enkelte tiltag er af monofaglig karakter.

Helhedspædagogikken giver faggrupperne et fælles fagligt sprog og et fælles udgangspunkt.

Kasperskolens definition på et Helhedstilbud:

Et dynamisk læringsmiljø, der udvikler det enkelte barns skolefaglige og sociale kompetencer.

En lære for livet, som er med til at skabe det hele selvstændige menneske gennem arbejde med det faglige, det sociale, det praktiske, det fysiske samt via selvindsigt.

Et procesorienteret væksthuse, hvor udvikling, læring, og fælles værdigrundlag er nøgleordene i en lang, udfordrende pionerrejse, man tager sammen.

Et rodnæt af forskellige enheder, der skaber fælles helhed med frihed til forskellighed.

Afsnit 2

Læreplan

Et perspektiv på læreplaner.

I antologien "Pædagogiske læreplaner" skriver Niels Erslev i sit bidrag "Erfaringer med pædagogiske læreplaner" bl.a:

"Traditionelt forbinder man leg med børnehaven og læring med det, der foregår i skolen. Det er jo lidt underligt, når man tænker på, at mere end halvdelen af det et menneske lærer gennem livet, bliver lært inden skolen, og at en af de mest effektive måder at lære på er leg."

Erslev skriver videre om tre centrale ord eller værdier der præger pædagogiske diskussioner, når samtaler falder på elementer som børn enten mangler eller som ville være ønskeligt at de fik lidt mere af: **nærhed, kontinuitet og tid til fordybelse.**

- Nærhed i barnets relation til andre mennesker, steder og ting.
- Kontinuitet først og fremmest i hverdagslivets forløb, indhold og processer, hvor barnets erindringsspor bliver udtrykt og giver daglig anledning til læring, til nye opdagelser, forståelser og muligheder.
- Tid til fordybelse: At forstå fordybelse som noget der for børn sker over tid, og som eksempelvis et udtryk for at minimere forstyrrelser af børns egne aktiviteter og gøremål.

Erslev trækker på erfaringer fra arbejdet med pædagogiske læreplaner i Gladsaxe kommune, og ser implementeringen af pædagogiske læreplaner som en mulighed for at styrke og udvikle følgende pædagogiske kompetencer:

- At planlægge realistisk, konsekvensanalysere og kunne ændre kurs
- At logbøger indarbejdes i planlægningsarbejde og evaluering
- At udvikle skriftlighed i det daglige arbejde, som en forudsætning for fælles refleksion og dialog.

Arbejdet med pædagogiske læreplaner skulle være medvirkende til at fremme og udvikle praksis og planlægnings- og refleksionskompetencen hos det pædagogiske personale.

Disse arbejdsprocesser er allerede implementeret i den socialpædagogiske praksis på Kasperskolen. Det er kardinale værktøjer på en specialskole med elever med ASF eller ADHD, og dermed et indsatsområde, der er i stadig udvikling og kræver jævnligt eftersyn, tilpasning og justering.

Men som beskrevet ovenfor, skal vi ikke i vores iver efter at fremstå som kompetente og effektive fagpersoner, glemme børnenes behov for at opleve nærhed, kontinuitet og tid til fordybelse i deres skoleliv på Kasperskolen.

Socialpædagogisk læreplan på Kasperskolen.

Den socialpædagogiske læreplan tager udgangspunkt i et længere udviklingsforløb på Kasperskolen, hvor den socialpædagogiske faglighed har været i fokus. Gennem temadage, personalemøder og arbejdet i det socialpædagogiske fagudvalg er den pædagogiske praksis på Kasperskolen blevet italesat, og de forskellige pædagogiske indsatsområder beskrevet. Disse beskrivelser, som bl.a. er beskrevet i Kasperliv, har vi sammenholdt med servicelovens § 8a, som et stillads hvor den pædagogiske praksis på Kasperskolen bliver bygget op omkring. Dette har vi gjort for at perspektivere arbejdet med eleverne, ikke kun isoleret set indenfor et skolemiljø, men som en almen dannelsesproces i et fortløbende livsprojekt, hvor skolen kun er et delelement.

Barnets alsidige personlighedsudvikling:

	Indskoling	Mellemtrin	Udskoling
Læringsmål	<p><u>Selvindsigt / handicapforståelse:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • "Hvem er jeg?" • "Hvorfor går jeg på Kasperskolen?" <p><u>Selvstændighed:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kende klokken, ugedage, mdr., årstider • Vælge forskellige lege /aktiviteter • Indgå aftaler • Vente på sin tur (behovsudsættelse) • Holde styr på sine ting (selvorganisering) • Påklædning / binde snørebånd • Opsøge / bede 	<p><u>Selvindsigt / handicapforståelse:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Diagnosebevidsthed • Medicinbevidsthed • Forståelse for eget følelsesspektrum • Pubertets og seksualitetsbevidsthed <p><u>Selvstændighed:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Selvtransportering • Forståelse for principperne i at lave og overholde aftaler. • Konflikt håndtering • Strukturere sin hverdag • Hygiejne (- gå i bad) • Selvstruktur om egne programmer og behov • Sex & samfund 	<p><u>Selvindsigt / handicapforståelse:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Diagnoseforståelse • Medicinforståelse • Forståelse for eget følelsesspektrum • Pubertets og seksualitetsforståelse <p><u>Selvstændighed *:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Klare egen husholdning • Forståelse for egen økonomi • Viden om boligtyper og anskaffelse • Konflikt håndtering • Jobsamtale & -træning • Være vært / gæst

	<p>om hjælp</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hygiejne • (- toiletbesøg, bad) • Konfliktbehandling 	<ul style="list-style-type: none"> • "Positive & negative tanker" • "Jeg er noget helt særligt 2" • Uddannelsesbogen <p>"Selvstændighed *" fra Udkolning også gældende for mellemtrin 2.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hygiejne (- forstå vigtigheden) • Selvstruktur om egne programmer og behov
	<ul style="list-style-type: none"> • KAT-kasse • Sociale historier • Tegneseriesamtale • Trin for trin • Visuelle programmer / regler • Ugesamtale • Belønningssystem • Struktureret indretning • Guide bøger 	<ul style="list-style-type: none"> • "Jeg er noget særligt" • "Kan I forstå mig?" • KAT-kasse • Sociale historier • Tegneseriesamtale • Visuelle programmer / regler • Ugesamtale • Belønningssystem • Struktureret indretning • "Sex & samfund" • "Positive & negative tanker" • "Jeg er noget helt særligt 2" • Uddannelsesbogen • "Følelses-spillet" o. lign. 	<ul style="list-style-type: none"> • Brobygning • Sociale historier • Ugesamtale • Gruppesamtale • Rollespil • Film (-optagelse) • U-kl.: Seksualitetsmateriale • Praktik, fritidsjob (KAT-kassen) • Sex & samfund • Uddannelsesbogen

Sociale kompetencer:

	Indskoling	Mellemtrin	Udskoling
Læringsmål	<ul style="list-style-type: none"> • Deltagelse i fællesskabet (gruppekultur) • Opmærksomhed på at være en god ven og etablere et venskab • Konfliktåndterning (hvad gør jeg i forhold til de andre) • Legetræning / struktureret leg • Begå sig i frikvartererne • Social træning udenfor skoleregi 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltagelse i fællesskabet (gruppekultur) • Strategier for at være en god ven/kammerat og kunne etablere venskaber • Konfliktåndterning (indre /ydre) • Forståelse for egen andel i samspillet med andre • Forståelse og rummelighed overfor andre • Begå sig i frikvartererne • Adfærd i samfundet 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltagelse i fællesskabet (gruppekultur) • Viden om hvordan man er en god ven/kammerat og kunne etablere venskaber • Konfliktåndterning (indre /ydre) • Forståelse for egen andel i samspillet med andre • Forståelse og rummelighed overfor andre • Være forbillede for yngre elever • Adfærd i samfundet

Metode	<ul style="list-style-type: none"> • Skr. og mundtlige aftaler • Adfærdsregler • Klasseregler • KAT-kasse • Sociale historier • Tegneseriesamtale • Trin for trin • Visuelle programmer • Ugesamtale • Gruppesamtaler / kl. time • Belønningssystem • Deltagelse i aktiviteter på tværs 	<ul style="list-style-type: none"> • Skr. og mundtlige aftaler • Adfærdsregler • Klasseregler • KAT-kasse • Sociale historier • Tegneseriesamtale • Visuelle programmer • Ugesamtale • Gruppesamtaler • Gruppearbejde • Belønningssystem • Deltagelse i aktiviteter på tværs • Deltagelse på klubaften • Fælles udflugter • Praktiske gøremål • Teenagegruppe ADHD 	<ul style="list-style-type: none"> • Skr. og mundtlige aftaler • Adfærdsregler • Klasseregler • Sociale historier • Ugesamtale • Gruppesamtaler • Gruppearbejde • Rollespil • Film (-optagelse) • Deltagelse i aktiviteter på tværs • Deltagelse på klubaften • Fælles udflugter • Brobygning • Praktiske gøremål • (KAT-kassen)

Sprog:

	Indskoling	Mellemtrin	Udskoling
Læringsmål	<ul style="list-style-type: none"> • Anvende sproget til at kunne udtrykke sig • Øve at føre en gensidig samtale (samtaletæning) • Tilegne sig strategier i forbindelse med at skabe kontakt og forståelse • Forståelse for verbal kommunikation • Lytte og modtage information • Lære verbal og nonverbal kommunikation 	<ul style="list-style-type: none"> • Anvende sproget til at kunne udtrykke sig • Føre en gensidig samtale (samtaletæning) • Tilegne sig strategier i forbindelse med at skabe kontakt og forståelse • Lytte og modtage information • Afkodning af kommunikationens informative og intentionelle dimension • Lære om ordsprog • Afkode kropssprog 	<ul style="list-style-type: none"> • Føre en gensidig samtale (samtaletæning) • Tilegne sig strategier i forbindelse med at skabe kontakt og forståelse • Lytte og modtage information • Afkodning af kommunikationens informative og intentionelle dimension • Bearbejde og anvende informationer konstruktivt • Lære om ordsprog • Afkode kropssprog

Metode	<ul style="list-style-type: none"> • KAT-kasse (adfærdstyper) • Sociale historier • Tegneserie-samtale • Trin for trin • Visuelle programmer / regler • Ugesamtale • Belønningssystem 	<ul style="list-style-type: none"> • KAT-kasse (adfærdstyper) • Sociale historier • Tegneseriesamtale • Visuelle programmer / regler • Ugesamtale • Belønningssystem 	<ul style="list-style-type: none"> • Visuelle programmer / regler • Ugesamtale • Gruppesamtale • Rollespil • Film (-optagelse)

Krop & bevægelse:

	Indskoling	Mellemtrin	Udskoling
Læringsmål	<ul style="list-style-type: none"> • Styrke den fysiske sundhed. • Kendskab til sund kost. • Kendskab til personlig hygiejne herunder bad. • Kendskab til kroppens grundlæggende 	<ul style="list-style-type: none"> • Styrke den fysiske sundhed. • Kendskab til sund og nærende kost. • Mestre personlig hygiejne herunder bad. • Forståelse for kroppens grundlæggende funktioner og egen sundhed. 	<ul style="list-style-type: none"> • Styrke den fysiske sundhed. • Kendskab til sund og nærende kost. • Mestre en god personlig hygiejne. • Forståelse for kroppens grundlæggende funktioner og dens betydning

	<p>funktioner og egen sundhed.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Idrætsglæde (kropsbevidsthed) • Udvikle motorisk kompetence. • Vide at kroppen også er et kommunikationsredskab. • Kende betydningen af egen og andres personlige sfære. • Omklædning (rækkefølge) • Sansetræning • Spisetræning • Kendskab til følelsers udtryk i kroppen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Idrætsglæde (kropsbevidsthed) • Idrætsidentitet • Udvikle motorisk kompetence. • Forståelse for kroppen som et kommunikationsredskab. • Kende sin egen og andres personlige sfære. • Omklædning • Sansetræning • Kendskab til følelsers udtryk i kroppen. • Pubertets- og seksualitetsbevidsthed • Psykisk sundhed 	<p>for egen sundhed.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Idrætsglæde (kropsbevidsthed) • Idrætsidentitet • Udvikle den motoriske kompetence. • Forståelse for kroppen som et kommunikationsredskab. • Kende sin egen og andres personlige sfære. • Pubertets- og seksualitetsbevidsthed • Psykisk sundhed
--	---	---	---

Metode	<ul style="list-style-type: none"> • Brug af div. redskaber i idræts- og motoriklokalerne • Strukturerede visuelle motoriske trænings forløb. 	<ul style="list-style-type: none"> • Brug af div. redskaber i idræts- og motoriklokalerne • Strukturerede motoriske trænings forløb • Ugesamtaler • Fællessamtaler 	<ul style="list-style-type: none"> • Brug af div. redskaber i idræts- og motoriklokalerne • Strukturerede motoriske trænings forløb • Ugesamtaler
---------------	---	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Ugesamtaler • Lejrskoler • KAT-kassen. • Samarbejde med fys- og ergoterapeuterne. • Idrætslege/springgymnastik • Sociale historier • Trin for trin • Belønningssystem • "Motorisk kørekort" • Guidebøger • Visuelle programmer 	<ul style="list-style-type: none"> • KAT-kassen • Lejrskoler • Samarbejde med fys- og ergoterapeuterne. • Sociale historier • "Jeg er noget helt særligt" • Belønningssystem • Deltagelse i akt. på tværs • Kostvejledning • Visuelle programmer 	<ul style="list-style-type: none"> • Fællessamtaler • Temaer på pædagogiske dage. • Lejrskoler • Samarbejde med fys- og ergoterapeuterne • Deltagelse i "Akt. på tværs" • U kl.: Seksualitetsmateriale • Film <p>Visuelle programmer</p>
--	--	---	---

Naturen & naturfænomener:

	Indskoling	Mellemtrin	Udskoling
Læringsmål	<ul style="list-style-type: none"> • At kunne begå sig i naturen med respekt for dyre- og planteliv. • Udvikle respekt for miljøet. • Opleve naturen som et rum til leg og fantasi. 	<ul style="list-style-type: none"> • At kunne begå sig i naturen med respekt for dyre- og planteliv. • Udvikle respekt for miljøet. • Opleve naturen som et rum til udfoldelse og 	<ul style="list-style-type: none"> • At kunne begå sig i naturen med respekt for dyre- og planteliv. • Udvikle respekt for miljøet. • Opleve

	<ul style="list-style-type: none"> • Blive udfordret motorisk gennem leg • Få indblik i årsag, virkning og sammenhæng i naturen. • Udvikle evnen til at bygge, skabe og konstruere v.h.a. forskellige materialer og teknikker. 	<p>fantasi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Blive udfordret motorisk gennem aktiviteter. • Få forståelse for årsag, virkning og sammenhæng i naturen. • Udvikle evnen til at bygge, skabe og konstruere v.h.a. forskellige materialer og teknikker. 	<p>naturen som et rum til udfoldelse og fantasi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Blive udfordret motorisk gennem aktiviteter. • Få forståelse for årsag, virkning og sammenhæng i naturen. • Udvikle evnen til at bygge, skabe og konstruere v.h.a. forskellige materialer og teknikker.
Metode	<ul style="list-style-type: none"> • Ture i skoven • Ture til stranden • Benytte Ballerup Kommunes Naturvej-ledere • Lejrskoler 	<ul style="list-style-type: none"> • Ture i skoven • Ture til stranden • Kajak-ture • Benytte Ballerup Kommunes Naturvejledere • Lejrskoler • Klub- 	<ul style="list-style-type: none"> • Ture i skoven • Ture til stranden • Kajak-ture • Benytte Ballerup Kommunes Naturvejledere • Lejrskoler

		overnatning	<ul style="list-style-type: none"> • Klub-overnatning
--	--	-------------	--

Kulturelle udtryksformer og værdier:

	Indskoling	Mellemtrin	Udskoling
Læringsmål	<ul style="list-style-type: none"> • At acceptere forskellige kulturer • Kendskab til forskellige religions-/trosretninger. • Hvad er livskvalitet? • Hvad er en hobby? 	<ul style="list-style-type: none"> • Kendskab til forskellige fritidsinteresser og hobby • Deltagelse i kreative aktiviteter / processer • At acceptere forskellige kulturer • Hvad er livskvalitet? • Kendskab til fritidsjob • Kendskab til ungdomskultur • Kendskab til minoritetsgrupper • Præsentation af "normalsamfundet" 	<ul style="list-style-type: none"> • Kendskab til forskellige fritidsinteresser og hobby • Deltagelse i kreative aktiviteter / processer • At acceptere forskellige kulturer • Hvad er livskvalitet? • Kendskab til fritidsjob • Kendskab til ungdomskultur • Kendskab til minoritetsgrupper <p>Præsentation af "normalsamfund-et"</p>

Metode	<ul style="list-style-type: none"> • Deltagelse på koloni • Deltagelse i emneuger • Aktiv. på tværs • Fælles udflugter 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltagelse på klubaften • Deltagelse på koloni • Deltagelse i emneuger • Aktiv. på tværs • Fælles udflugter 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltagelse på klubaften • Deltagelse på koloni • Deltagelse i emneuger • Deltagelse i pæd. dag (fredag) • Aktiviteter på tværs • Jobsamtaler • Erhvervspraktik • Fælles udflugter • Brobygning • Erhvervspraktik
---------------	--	---	---

Sammenhæng i elevernes skoleliv.

Struktur i hverdagen beskrevet af Dorte Holm i folderen Hvasko (Holm 2005):

1. Struktur skal tænkes/bruges udviklende, ikke begrænsende

Struktur i barnets hverdag er med til at støtte barnet til selvstændighed og mestring. Det er også en måde at kommunikere med barnet på, så barnet får mulighed for at forstå præcist, hvad andre mennesker forventer af det.

2. Enighed om barnet blandt de voksne

Det er vigtigt at pædagoger, lærere og forældre har fælles forståelse for barnets vanskeligheder. Det er nødvendigt for at skabe den ensartede og gennemgående overskuelige hverdag, som barnet har brug for.

3. Ensartethed

Alle omkring barnet skal være opmærksomme på at gennemføre og anvise aktiviteter/opgaver på den samme måde.

4. Overskueliggøre hverdagen

Synliggør via skema, hvad der forventes at barnet skal i løbet af dagen.

5. Måden at sammensætte dagen for det enkelte barn

Sørg for at barnet er kendt med størstedelen af de aktiviteter/opgaver, barnet præsenteres for i løbet af dagen.

6. Rytmer i hverdagen

Indarbejd gode daglige rutiner for barnet.

Skole/hjem samarbejde.

Løbende orientering og kontakt imellem skole og hjemmet, kontaktbogsform og eller elektronisk.

Opbygge et konstruktivt samarbejde, hvor hjemmets erfaringer kan styrke indsatsen i skolen og vice versa, for at skabe forudsigelighed og sammenhæng i elevens liv.

Hjælpe med at udvikle visuelle støtteprogrammer til hjemmet, hvis dette er efterspurgt.

Tværfagligt samarbejde.

Netværksmøder og behandlingskonferencer.

Udarbejdelse af IU-planer.

Samarbejde med eksterne samarbejdspartnere.

Implementering i praksis.

En vigtig struktur i det socialpædagogiske arbejde er 1:1 samtaler/træning. Dette er dog ikke sådan at disse samtaler skal være den eneste form for personlig eller social udvikling/træning. Som defineret i Københavns Amts beskrivelse af helhedstilbuddet, skal den sociale/personlige udvikling være et element der strækker sig ud over hele skoledagens forskellige aktiviteter. De ugentlige samtaler skal fungere som omdrejningspunktet for strukturen og tilrettelæggelsen af en individuel tilgang til eleverne, hvor der i 1:1 samtalen/træningen justeres og tilpasses i processen for elevens personlige/sociale/faglige udvikling.

Afsnit 3

Udvikling af pædagogiske kompetencer

Pædagogens kompetenceprofil.

Undervisningsministeriet har nedsat en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter fra:

Amtrådsforeningen, Børne- og kulturchefforeningen, BUPL, Daginstitutionernes Landsorganisation, Danmarks lærerforening, Dansk magisterforening, FOA, Foreningen af danske døgninstitutioner for børn og unge, KL, Pædagogseminariernes rektorforsamling, Pædagogseminariernes bestyrelsesforening, Undervisningsministeriet og Socialpædagogernes landsforbund.
(Undervisningsministeriet, januar 2004.)

De har udarbejdet en profil over pædagogers kompetencer, som nedenstående skrivelse refererer fra:

I pædagogernes kompetenceprofil beskrives den pædagogiske arbejdsopgave som:

- Opstille mål, overveje og evaluere metoder og opstille handleplaner for den pædagogiske virksomhed i respekt for det enkelte barn/bruger. Det kan f.eks. være udarbejdelse af pædagogiske læreplaner i dagtilbud, virksomhedsplaner og/eller individuelle handleplaner.
- Indgå i professionelle relationer med børn/brugere, som tager hensyn til den enkeltes identitet og forudsætning.
- Planlægge og gennemføre aktiviteter, der får barnet/brugeren til at opleve den pædagogiske proces som meningsfuld og engagerende.
- Tilrettelægge, igangsætte, gennemføre, reflektere over, dokumentere og evaluere en pædagogisk proces.
- Beskrive og begrunde mål og valg af metoder.
- Analysere og reflektere over sammenhængen mellem de pædagogiske mål og metoder og den (egen og andres) pædagogiske praksis med henblik på eventuel forandret praksis.
- vejlede og støtte forældre og pårørende i deres rolle over for barnet/brugeren.

På baggrund af ovenstående arbejdsområder beskrives kompetenceprofilen, med udgangspunkt i P.E. Ellstrøms definition på kompetence:

"Kompetence forstås som individets potentielle handleredskab i relation til en vis opgave, situation eller kontekst, og omfatter

kundskaber, intellektuelle, manuelle og sociale færdigheder samt holdninger og motivation.” (Ellstrøm, 1997)

I modsætning til kvalifikationer, som er tillærte færdigheder og viden om faget gennem undervisning, studier og oplæring, handler kompetence om evnen til at gøre det rigtige på det rette tidspunkt. Samlet set beskrives pædagogens handleberedskab, som en kompetence til at handle og reflektere på forskellige niveauer i forskellige praksiskontekster og kompetenceprofilen opstiller seks delelementer som handleberedskabet er sammensat af:

1. Social og kommunikativ kompetence
2. Personlig og relationel kompetence
3. Faglig kompetence
 - Teoretisk viden og metode
 - Professionskompetence
 - Kulturel kompetence
 - Musisk og kreativ kompetence
4. Organisatorisk kompetence
5. Systemkompetence
6. Udviklings og læringskompetence

Den pædagogiske kompetenceprofil er sammensat af disse seks grundelementer og betinget af institutionens konstituering. Det centrale i det pædagogiske arbejde beskrives som det relationelle.

Dette beskrives i kompetenceprofilen som:

”Relationen har et formål og mål, der er begrundet i den pædagogiske opdragelses, udviklings, lærings, dannelses og livsmestringsopgave, som det pædagogiske, dets handlinger (såvel planlagte som ikke planlagte) og aktiviteter er rettet imod.”

Den sociale og kommunikative kompetence beskrives bl.a. som:

- Kunne arbejde i kollegiale teams og have viden om teambuildingsteknikker og gruppedynamik

- Kunne samarbejde med, instruere, vejlede og inspirere pædagogmedhjælpere og studerende
- Kunne arbejde tværfagligt med mange forskellige faggrupper
- Have viden om andre fag, deres fagsprog og fagetik
- Kunne samarbejde med forældre og pårørende
- Kunne anvende metoder til tværfagligt samarbejde
- Kunne kommunikere på mange niveauer, herunder mestre forskellige kommunikationsredskaber
- Have viden om og kunne anvende forskellige metoder til konflikthåndtering
- Kunne analysere problemer og skæve situationer ud fra erfaringer med og anerkendt viden om forskellige psykiske og socialt betingede problematikker
- Kunne rådgive, vejlede herunder have kendskab til og kunne anvende forskellige vejledningsteknikker.

Den personlige og relationelle kompetence beskrives bl.a. som:

- Engagement, motivation, holdninger og det at have "hjertet" med
- Pædagogens menneskesyn, baggrund, moral og etik
- Evnen til at adskille private og professionelle relationer
- Arbejde med relationer professionelt. Skabe kontakt, følsom registrering af sammenspillet, tolkningen af relationen, bearbejdning og ændring af relationen
- Det kræver en høj grad af empati, samvittighedsfuldhed, etiske overvejelser, udadvendthed, imødekommenhed og ansvarsfuldhed samt en høj grad af faglig indsigt.

Den faglige kompetence beskrives bl.a. som:

Teoretisk viden og metoder

- Være bekendt med de grundlæggende, almindelige anerkendte og fremherskende pædagogiske teorier på henholdsvis normal og specialområdet
- Kunne opsøge og tilegne sig til enhver tid adækvate og relevante pædagogiske, psykologiske, sociologiske, antropologiske m.v. teorier og metoder og inddrage dem i arbejdet

- Kunne begrunde sine handlinger og aktiviteter ud fra anerkendte teorier og metoder
- Kunne medvirke til at generere viden ud fra anerkendte beskrivelser og refleksioner over erfaringer fra pædagogisk arbejde

Professionskompetence

- Mestre professionens sprog og begreber og deltagelse i skabelsen heraf
- Kunne internalisere og påvirke fagets etik og moral
- Kunne indgå i debatter og udforme dokumenter, aftaler o. lign. med afsæt i den pædagogiske profession
- Have kendskab til afgrænsende professioners sprog, begreber og etiske grundlag

Kulturel kompetence

- En frugtbar relation til barnet/brugeren er betinget af, at pædagogen
 - Ved og erkender, at kulturelle værdier er med til at forme og sætte rammen om barnets/brugernes tilgang til andre mennesker og den måde, hvorpå barnet/brugeren forholder sig til at begå sig i samfundet
 - Har viden om eller kompetence til at tilegne sig viden om og forståelse for forskelligartede kulturer og værdier.
- Pædagogen skal være bevidst om og kunne forholde sig til den kultur, institutionen og den pædagogiske praksis er indlejret i og bærer af. Dermed videregives de til barnet/brugeren, som en del af den pædagogiske opdragelses-, dannelses- og livsmestringsopgave.

Musisk og kreativ kompetence

Pædagogen skal beherske udtryksformer og færdigheder indenfor kreativitet, kunstneriske udfoldelse, bevægelse og musik, der kan være udviklende, aktiverende, igangsættende eller skabende, og som bringes i spil som en integreret del af det pædagogiske arbejde med det enkelte barn/den enkelte bruger eller grupper af børn/brugere.

Den organisatoriske kompetence beskrives som:

- Sætte mål for, tilrettelægge, strukturere og systematisere institutionens og det pædagogiske arbejdes samlede pædagogiske praksis herunder de fagligt pædagogiske, fysiske og psykiske rammer
- Sætte mål for, tilrettelægge, igangsætte, strukturere, gennemføre, koordinere og evaluere store som små mål, pædagogiske aktiviteter, processer, projekter og udviklingsarbejder.
- Tage ansvar for egne handlinger og beslutninger samt kunne begrunde dem med udgangspunkt i faglighed og erfaring
- Tilrettelægge og gennemføre personlig såvel som kollektiv vejledning og rådgivning over for forældre, pårørende, kollegaer og andre faggrupper.

“Ovenstående indebærer, at pædagogen skal kunne vurdere samt – såvel skriftligt som mundtlig – eksplicit kunne begrunde, dokumentere og formidle sammenhængen mellem de pædagogiske visioner, mål og metoder og den pædagogiske praksis.”

Systemkompetencen beskrives bl.a. som:

- Have indgående kendskab til og kunne tilrettelægge arbejdet indenfor rammerne af de love, regler og overenskomster, som udgør den overordnede ramme om pædagogiske arbejde
- Have kendskab til og med afsæt i egen profession kunne agere i den kommunale organisering, herunder kende beslutnings- og kommandoveje
- Have forståelse for organisationer og forvaltningssystemer, ledelse af disse systemer samt kunne honorere disse krav, der i dag og fremtiden stilles til det offentliges virksomheder i retning af dokumentation, evaluering og kvalitetssikring
- Kunne agere i forhold til at pædagogik - som en overvejende offentlig foreteelse, også har offentlighedens store interesse og bevågenhed. Således skal pædagogen også være i stand til at deltage i den løbende samfundsmæssige debat om det pædagogiske arbejde og dets samfundsmæssige betydning.

Udviklings og læringskompetence beskrives bl.a. som:

- Kunne udvikle og forbedre sine faglige kompetencer og teoretiske ståsted via efter- og videreuddannelse, kompetenceudvikling, udviklingsprojekter, kollegial supervision m.v.
- Være i stand til at opsøge og tilegne sig ny viden og færdigheder kontinuerligt samt at kunne omsætte disse til praksis
- Have viden om systematisk, strategisk og adækvat kompetenceudvikling samt kunne deltage i tilrettelæggelsen af og indgå heri
- Være i stand til at deltage i såvel uformelle som formelle læreprocesser
- Alene og sammen med andre systematisk kunne opsamle, dokumentere, generalisere og anvende erfaringer i udførelse og udvikling af det pædagogiske arbejde
- Være i stand til kritisk at reflektere over og evaluere eget arbejde alene eller sammen med andre
- Kunne inddrage undersøgelses-, udviklings- og forskningsresultater i udførelsen og udviklingen af det pædagogiske arbejde og dets kundskabsgrundlag
- Være i stand til at medvirke ved og deltage i undersøgelser og udviklingsaktiviteter i relation til eget arbejde.

Værdsættende arbejdsform/udvikling af pædagogiske kompetencer.

En værdsættende arbejdsform, hvor eleverne imødekommes ud fra deres livsperspektiv, er beskrevet af Bo Hejlskov Jørgensen i Autismebladet 1 2005.

Metoden kaldes Low Arousel Approach:

Det traditionelle årsagssyn på problemskabende adfærd:

- Som konsekvens af følelsesmæssige og tilknytningsmæssige vanskeligheder.
- Den problemskabende adfærd ses som et forsøg på at manipulere omgivelserne.

Det nyere årsagssyn på problemskabende adfærd:

- Problemskabende adfærd ses som et resultat af omgivelsernes manglende evne til at tilpasse kravene til den enkelte elev.

- Det er fagpersonernes hovedopgave at skabe de optimale rammer for læring, så den problemskabende adfærd reduceres.

Low Arousal Approach metoden bygger på fire ben:

1. Personalet bør arbejde aktivt på at nedsætte krav.

Problemskabende adfærd ses primært som en reaktion på krav om omstillingsevne, overblik, udholdenhed, tilpasningsevne og efterrettelighed. Ved at mindske kravene, mindskes antallet af konflikter og problemskabende adfærd, hvorved der frigøres energi til udvikling.

2. Personalet bør undvige truende verbale og ikke-verbale strategier.

Undgå øjenkontakt, da det er yderst voldsomt for mange mennesker med udviklingsforstyrrelser at blive set i øjnene.

Undgå berøring, da det ligeledes kan være sansemæssigt overvældende.

Undgå berøring i form af begrænsning af bevægelsesfrihed. Det kan opleves angstfremkaldende.

Undgå aggressive kropsholdninger, da det kan provokere, men også skabe angst, som kan udløse panik.

Undlad at gå for tæt ind på en anden person. Dette kan ligeledes være voldsomt angstprovokerende og angstskabende.

Undlad at tale højt og at skælde ud.

3. Arbejde aktivt på at ændre personalets forestillinger om brugernes motiver.

Mange mennesker med udviklingsforstyrrelser er ikke i stand til at regne ud, hvordan deres adfærd påvirker mennesker omkring dem. Eftergivenhed leder ikke til kontrolskift. Mange børn med udviklingsforstyrrelse har svært ved at se sammenhænge og forstå årsag og virkning i hverdagen.

4. Emotionel støtte og supervision til personalet.

Personalet har brug for fast debriefing efter konflikttruende situationer, og man har brug for at tale om sine egne motiver for at stille krav til eleverne.

Gennem regelmæssig supervision drøftes pædagogiske og didaktiske strategier, så som:

- Hvordan distrahere eller flytte fokus når problemskabende adfærd er under opsejling.
- Valgmuligheder, som nedsætter frustrationer, og medvirker til at skabe handlekompetencer
- Personale, som trænes i at udvikle deres metoder, føler sig tryggere i arbejdet og synet på eleverne flyttes konstruktivt.

I bogen **“Slip anerkendelsen løs”** er en anerkendende udviklingstænkning beskrevet med udgangspunkt i personalets udviklingsprofil. Principperne er at ændre tankegangen fra problem og mangeltænkning, til en ressource og værditænkning.

Problem og mangeltænkning:

Opmærksomhed på problemer og mangler

At løse problemet:

- Problemidentifikation
- Årsagsanalyse
- Løsningsmuligheder
- Handlungsplan

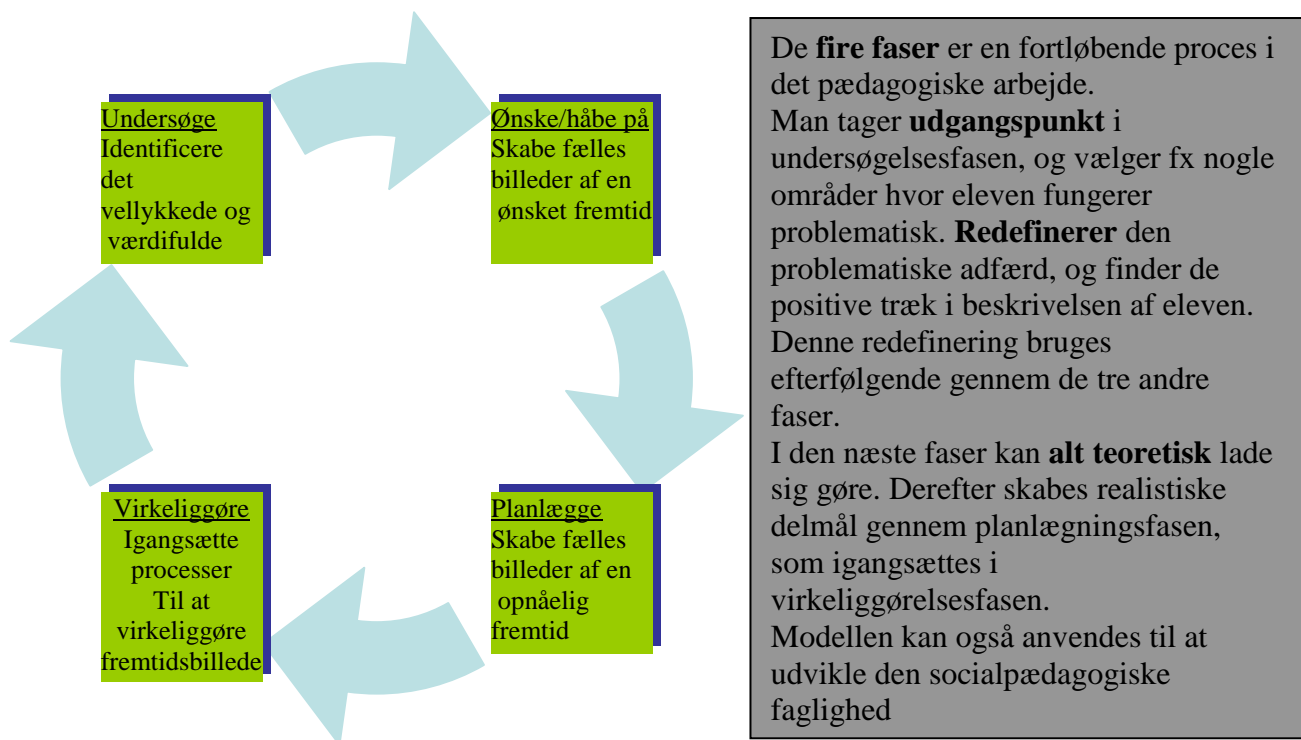
Ressource og værditænkning:

Opmærksomhed på ressourcer, værdier og ønsker

At skabe fremtiden

- Identificere det vellykkede og værdifulde
- Skabe billeder af en ønskværdig fremtid
- Skabe et fælles billede af en opnåelig fremtid
- Igangsætte processer til at virkeliggøre fremtidsbilledet

Fire faser i værdsættende metode:

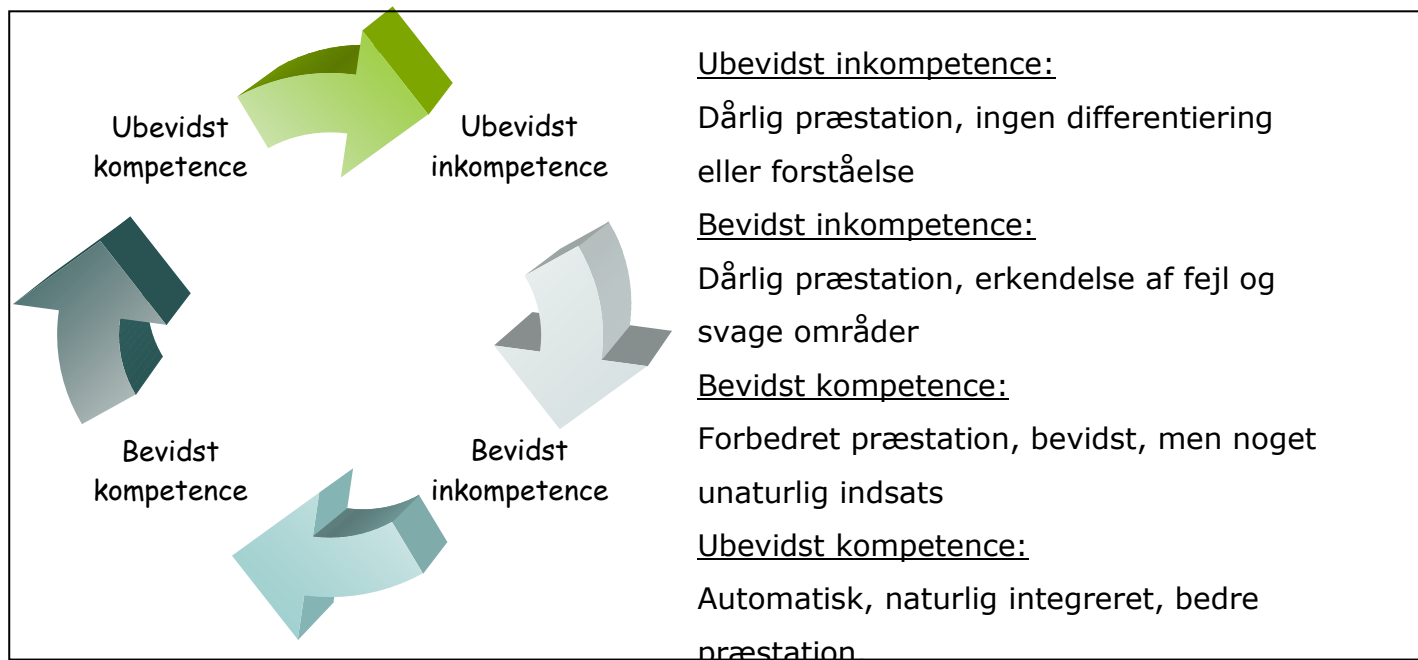
Om den anerkendende udviklingstænkning skrives videre:

- fokus rettes mod det som udgør organisationens (ex. Kasperskolens) styrker og ressourcer.
- Når blikket vendes mod det som allerede er virkningsfuldt, lærer vi noget væsentlig om, hvad det er vi gør, som skaber værdi, og hvilke styrker, ressourcer og kompetencer vi anvender, når vores præstationer er allerbedst.
- En præcis viden om det mest velfungerende og livgivende er et solidt fundament for at skabe visionære fremtidsbilleder.

I bogen **‘Coaching på jobbet’** som er en del af serien om Den Lærende Organisation beskrives i afsnittet om læring og trivsel, om udviklingen af ubevidst inkompetencer til ubevidst kompetence.

Modellen nedenfor illustrerer en faglig udviklingsspiral, hvor socialpædagogiske kompetencer bliver tydeliggjort, og derved bliver evaluerbare og reflektive. Udviklingen skal ses som et øget bevidsthedsniveau om den daglige praksis, både ud fra et praktisk som teoretisk standpunkt. Denne udvikling kan iværksættes gennem kollegial sparring på teammøder, supervision og videre uddannelse (kurser etc.).

En af grundene til at beskrive den socialpædagogiske praksis i en konkret læreplan, er muligheden for at styrke bevidstheden om det socialpædagogiske arbejde på Kasperskolen og udvikle denne praksis, dels for bedre at støtte elevernes udvikling, og dels for at styrke den faglige profil og socialpædagogernes faglige stolthed.

Assessment/vurdering.

På Kasperskolen arbejder vi med det vi kalder den løbende evaluering, dvs. den daglige/ugentlige observation, der fører til justering af pædagogiske og læringsmæssige strategier, herunder skemaer og materialer.

Hvad kigger vi på:

Hvor er barnets vanskeligheder og barnets styrkesider?

Er barnet i stand til at løse opgaven?

Er barnet på vej til at kunne løse opgaven?

Kan barnet ikke løse opgaven?

Viser barnet interesse for opgaven?

Motivation.

Vores mål:

At arbejde hen imod at den løbende evaluering bliver et gennemgående redskab, hvilket betyder at vi skal arbejde med regelmæssig observation af barnets:

Spirende færdigheder

Styrkesider

Interesser

Arbejdsvaner

Koncentration

Evnen til at organisere

Selvstændighed

Vi har valgt at støtte os til Dorte Holms folder: **"Hvasko"** til at beskrive Assessment og struktur i forbindelse med planlægningen af den socialpædagogiske indsats.

Assessment beskrives samstemmende i forbindelse med ADHD og ASF som:

1. Hvordan lærer barnet bedst

Med kendskab til barnets funktionsnedsættelse samtales der i teamet, med forældre og barnet selv, om hvilke metoder, der vil være mest hensigtsmæssige at anvende.

2. Hvad kan barnet

Hvad evner barnet med hjælp fra den voksne eller med visuelle hjælpemidler?

Spørgsmålet man kan stille sig selv og hinanden er: Hvad og hvordan gør vi for at støtte barnet i at udføre en aktivitet/opgave?

3. Hvad mestrer barnet

Hvad kan barnet udføre selvstændigt eller med visuelle hjælpemidler i alle situationer?

Spørgsmålet man kan stille sig selv og hinanden er: Hvordan er vi nået dertil?

Ligeledes anbefaler Dorte Holm, i folderen om ADHD som visuel støtte at tage udgangspunkt i de 8H'er:

1. Hvad skal vi lave – indhold
2. Hvorfor skal vi lave det – skabe mening
3. Hvornår laver vi det – tidspunkt
4. Hvor skal vi lave det – placering
5. Hvem laver vi det med – voksne, børn
6. Hvordan laver vi det – metode

7. Hvor længe laver vi det – tidsperspektiv

8. Hvad skal vi lave bagefter – indhold

Afrunding.

Dette er første udgave af den socialpædagogiske læreplan udarbejdet af socialpædagogisk fagudvalg på Kasperskolen. Læreplanen skal ses som et dynamisk arbejdsværktøj, og dens nuværende form og indhold er genstand for videreudvikling.

De to overordnede temaer i læreplanen er:

- Hvilket arbejde udføres på Kasperskolen og
- Hvorfor udføres dette arbejde på en helhedsskole.

Næste års arbejde i det socialpædagogiske fagudvalg bliver en beskrivelse af hvordan ugesamtaler og social træning udføres i praksis og med hvilke hjælpemidler. Den socialpædagogiske læreplan skal ses som en overordnet ramme, der sikrer eleverne en adækvat træning og udvikling af deres personlige og sociale færdigheder.

Ligeledes forsøger vi at opsamle de forskellige tiltag og metoder, der arbejdes med i de forskellige grupper på Kasperskolen for at udbrede kendskabet dertil og udveksle erfaringer på tværs af indskoling, mellemtrin og udskolingsklasserne.

Den socialpædagogiske læreplan er også tænkt som et arbejdsværktøj, hvor det faglige personale på Kasperskolen kan finde inspiration og støtte til organiseringen og struktureringen af hverdagen på en helhedsskole.

Referenceliste.

Beyer, Jannik. "Menneskesynet bag TEACCH-pædagogikken". Artikel i Autismebladet nr. 4. 1998. Videnscenter for Autisme.

Dall, Mads Ole og Solveig Hansen (red.). "Slip anerkendelsen løs". Frydenlund 2001.

Holm, Dorte. "Hvasko". Videnscenter for Autisme 2005.

Holm, Dorte. "Hvasko". ADHD-foreningen 2006.

Jørgensen, Bo Hejlskov. "Low arousal approach ved problemskabende adfærd ved autismetilstande". Artikel i Autismebladet nr. 1. 2005. Videnscenter for Autisme.

Schnack, Carsten. "Didaktik og læreplaner" I Broström, Stig (Red.). Pædagogiske læreplaner. Systime 2004.

Sinkbæk, Aage. Landsforeningen for Autismes medlemsblad nr. 1. januar 2007.

Vermeulen, Peter. "Jeg er noget helt særligt". Dansk psykologisk forlag 2001.

Whitmore, John. "Coaching på jobbet". Peter Asschenfeldts nye forlag 1998.

National Autisme plan – Indsats i skolealderen. Udgivet af: Videnscenter for Autisme; I samarbejde med Landsforeningen Autisme, Samrådet af specialskoler for børn med Autisme og Center for Autisme. April 2006.

Brøndagerskolens læseplan:

<http://www.broendagerskolen.dk/Infoweb/Designskabelon10/Rammeside.asp?Action=&Side=&Klasse=&Id=>

Bekendtgørelse om temaer og mål i pædagogiske læreplaner:

[http://www.bupl.dk/web/internet.nsf/0/0986af2975582625c1256ea00047d5a2/\\$FILE/_kc9immpbechq6f6riclm76p90dtmi0t35digi0rr741mocr10d4g714b4c5jmupr9edlma83ci5p6as3cc5n6asg_.pdf](http://www.bupl.dk/web/internet.nsf/0/0986af2975582625c1256ea00047d5a2/$FILE/_kc9immpbechq6f6riclm76p90dtmi0t35digi0rr741mocr10d4g714b4c5jmupr9edlma83ci5p6as3cc5n6asg_.pdf)

Pædagogens kompetenceprofil:

<http://presse.uvm.dk/nyt/pm/profil.pdf>

Københavns Amts definition på helhedstækning:

http://www.kbhamt.dk/pdf_pub/helhedstaenkning.pdf

Bilag 1.

Bekendtgørelse om temaer og mål i pædagogiske læreplaner.

Definition af de seks overordnede temaer i den pædagogiske læreplan:

1. Barnets alsidige personlige udvikling

Barnets alsidige personlige udvikling forudsætter en lydhør og medlevende omverden, som på én gang vil barnet noget – og samtidig anerkender og involverer sig i barnets engagementer i verden. I dette sociale fællesskab udvikles barnets personlighed over tid. Målene er:

- I dagtilbud skal børn bydes på mange muligheder for at få del i betydningsfulde sociale og kulturelle erfaringer
- Det sociale og kulturelle liv i dagtilbud skal give plads til, at børn kan udfolde sig som stærke og alsidige personer
- Dagtilbudets hverdagsliv skal give mulighed for, at børn oplever sig som værdifulde deltagere i et socialt og kulturelt fællesskab

At være fuldgældigt medlem af grupper og en fælles kultur

Børn skal have mulighed for:

- at erfare sig ansvarligt passet på, holdt af og værdsat som en del af fællesskabet
- at lære at kunne se og analysere sociale spil og konflikter med andre børn og voksne
- at kunne sige til og fra i fællesskabet uden at det truer det sociale tilhørsforhold eller den personlige integritet
- at være med i en social sammenhæng med andre børn og voksne, som gør verden stor, sjov, underlig og spændende

At blive medskabere af grupper og en fælles kultur

Børn skal have mulighed for:

- at deres engagementer i omverdenen vækker interesse og medfører de voksnes støtte til, at nye ideer kan få opbakning og blive ført ud i livet
- at få erfaringer med og kunne bearbejde modstand og medløb, frustration og dét at møde konkurrence og kærlighed
- at forfølge små og store projekter, søge mål og skabe nye mål, for herigennem at kunne erfare

fremskridt og opleve anerkendelse fra de andre børn og voksne i dagtilbuddet

At blive anerkendt som en person i tilblivelse, der sætter spor undervejs

Børn skal have mulighed for:

- at blive set og få støtte til at udvikle et stadig mere nuanceret kendskab til sig selv og andre
- at føle sig genkendt og husket af andre som dem, der en gang startede som ganske lille, tog livtag med verden og blev stor i sit dagtilbud
- at få erfaringer med, hvordan de gennem deres opvækst satte spor i dagtilbuddets liv og virke og dermed gjorde en vigtig forskel for andre mennesker og i dagtilbuddets kultur.
- at forestille sig, drømme om og tage hul på lovende fremtider sammen med andre børn og voksne.

2. Sociale kompetencer

Social kompetence udvikles i fællesskaber og gennem relationer til andre, f.eks. i venskaber, grupper og kultur. I samspillet mellem relationer og social kompetence indgår tre komponenter: Empati, tilknytningsrelationer og sociale færdigheder. Målene er:

- Børn skal anerkendes og respekteres som de personer, de er, og de skal opleve at høre til
- Børn skal opleve tryghed og tillid i deres relationer til både voksne og andre børn i et dagtilbud, der er kendetegnet ved rummelighed og ved, at der tages afstand fra mobning, drilleri samt synlig og usynlig udskilning
- Børn skal inddrages og opmuntres til at være aktive deltagere, der samarbejder med andre og er med i demokratiske beslutningsprocesser

Social kompetence som tilgang til fællesskaber

Børn skal have mulighed for:

- at lege, samarbejde og løse opgaver i fællesskab
- at blive støttet i at danne venskaber og komme med i grupper, hvor de kan give og opnå anerkendelse fra andre
- at kommunikere med andre om det, der opleves sammen, og at indgå i en hverdag, der lægger op til fortællinger om denne fælles historie

Social kompetence som tilgang til sig selv

Børn skal have mulighed for:

- at opnå omsorg og respekt og at udvikle konstruktive tilknytningsrelationer til andre voksne og børn, herunder lære at give og tage
- at møde andres følelsesmæssige udtryk og behov og selv vise samme
- at sætte grænser for sig selv ved at vise andre, hvor langt de kan eller vil gå

Social kompetence som tilgang til verden

Børn skal have mulighed for:

- at være nysgerrigt udforskende sammen med andre og kunne sætte sig spor i form af unikke bidrag til det fælles
- at indgå i relationer med andre børn og voksne, hvor alle forpligter sig, viser ansvar og er parate til at løse konflikter
- at have indflydelse på sit hverdagsliv, herunder at foretage valg og argumentere for sine meninger

Social kompetence som tilgang til læring af andre kompetenceområder

Børn skal have mulighed for:

- at samarbejde om fælles projekter med andre og her afprøve nye fremgangsmåder
- at afgøre, hvad der er sjovt og meningsfuldt at beskæftige sig med – og at få tid og rum til fordybelse og fælles problemløsning
- at blive udfordret af andre til at udforske og skabe gennem alsidig anvendelse af alle kompetencer

3. Sprog

Der er mange sprog som eksempelvis nonverbalt sprog, talesprog, skriftsprog, tegnsprog, kropssprog og billedsprog. Igennem disse sprog kan børnene dels udtrykke deres egne tanker og følelser, dels blive i stand til at forstå andres. Børnene udvikler og fastholder deres identitet og selvfølelse ved at udtrykke sig.

Målene er:

- Børn skal have mulighed for at udvikle deres sprog gennem alle hverdagens aktiviteter
- Børn skal udfordres til sproglig kreativitet samt til at udtrykke sig gennem forskellige genrer
- Børn skal støttes i at udvikle deres nysgerrighed og interesse for tegn, symboler og den skriftsproglige verden, herunder bogstaver og tal

- Børn skal have adgang til at bruge forskellige kommunikationsmidler, herunder have mulighed for at arbejde med computere

At skabe kontakt og kommunikation

Børn skal have mulighed for:

- at blive støttet i at kommunikere nuanceret med bl.a. mimik, kropssprog og talesprog
- at få støtte til at tilegne sig strategier i forbindelse med at skabe kontakt og forståelse
- at indgå i samtaler med voksne eller andre børn, hvor der både tales og lyttes, stilles spørgsmål og gives svar, eller hvor der i fællesskab planlægges fælles handlinger

At udvikle ordforråd og forståelse for sprogets regler – udvikle sproglig kompetence

Børn skal have mulighed for:

- at blive fortrolig med sammenhængen mellem fx kropssprog, mimik og det talte sprog
- at blive støttet i at udvikle dels deres ordforråd og begreber, dels deres interesse for det skrevne sprog, eksempelvis gennem de større børns legeskrivning og de mindres "højtlesning" af kendte billedbøger
- at de voksne støtter dem i at udvikle et varieret og korrekt sprog samt en evne til at bruge sproget, så det passer i forskellige situationer

At kunne give udtryk for sig selv

Børn skal have mulighed for:

- at møde voksne der forstår og anerkender dem, så de kan formidle egen forståelse, meninger, tvivl, følelser og tanker
- at eksperimentere med forskellige udtryksformer som eksempelvis fortælling, pjattesnak, digte, rim og remser
- at få indblik i, forstå og få erfaringer med årsag, virkning og sammenhæng

At forstå og have kontakt med sin omverden

Børn skal have mulighed for:

- at de ved hjælp af sproget får viden om deres omverden
- at få støtte til at sætte ord og begreber på det, der foregår i dagligdagen
- at anvende sproget til problemløsning, til regulering af andres og egen adfærd og til sammen med andre at ændre egen og gruppens situation

4. Krop og bevægelse

Barnet er sin krop og har sin krop. Barnet er i verden gennem kroppen. Den udvikling og læring, som finder sted blandt børn i dagtilbud, er særlig synlig på det motoriske og bevægelsesmæssige område. Men kroppen er mere end et værktøj til at bevæge sig med. Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer samt kommunikation. Ved at tage vare på kroppen og sikre dens udfoldelser lægges grundlaget for fysisk og psykisk sundhed.

Målene er:

- Børn skal have mulighed for at opleve glæde ved deres krop og ved at være i bevægelse samt støttes i at videreudvikle kroppens funktioner og bevægelser i både fri leg og tilrettelagte fysiske udfordringer
- Børn skal have betingelser, som styrker deres fysiske sundhed, herunder forhold som ernæring, hygiejne og et aktivt liv i dagtilbuddet
- Børn skal have mulighed for aktivt at udforske og tilegne sig den fysiske, sociale og kulturelle verden gennem alle sanser
- Børnene skal have kendskab til kroppens grundlæggende funktioner og støttes i at udvikle forståelse og respekt for egen og andres kropslighed

Krop og bevægelse som redskab til at erobre verden

Børn skal have mulighed for:

- at få muligheder for at udvikle motoriske kompetencer, styrke, udholdenhed og bevægelighed
- at møde mangfoldige bevægelsesudfordringer i dagligdagen
- at blive udfordret i varierede bevægelsesmiljøer, der udnytter de muligheder, der ligger i fx leg, i naturen og i årstiderne

Krop og bevægelse som sanselig tilgang til verden

Børn skal have mulighed for:

- at udforske, afprøve, nyde og forstå det fysiske miljø, naturen og kulturen gennem kropslig handling
- at bruge og stimulere alle sanser gennem brug af forskellige materialer og redskaber

Krop og bevægelse som grundlag for kommunikation og samarbejde

Børn skal have mulighed for:

- at kunne udvikle kropslige færdigheder og vaner gennem aktiv deltagelse i fællesskaber
- at gøre erfaringer med at koble bevægelsehandlinger og sprog
- at udvikle forståelse og respekt for andres kropslige udtryk, reaktioner og integritet
- at få erfaringer med forskellige former for kropslig nærhed og med at sætte grænser

Krop og bevægelse som tilgang til egen person

Børn skal have mulighed for:

- at opleve kropslig tryghed og værdi samt kunne forstå egne kropslige reaktioner
- at erfare egen kropslig styrke og konsekvenser af egen kropslig virksomhed
- at få viden om og indsigt i kroppens funktion og dens betydning for sundhed

5. Naturen og naturfænomener

Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kognitiv og en kropslig dimension. Naturfaglig dannelse for børn i dagtilbud handler om, at børnene får mangeartede naturoplevelser samt en interesse for og en viden om naturen. Hermed skabes grundlaget for børns forståelse af deres omverden og for en senere stillingtagen til eksempelvis miljøspørgsmål. Målene er:

- Børn skal have mulighed for at opleve glæde ved at være i naturen og at udvikle respekt for natur og miljø
- Børn skal kunne erfare naturen med alle sanser og opleve den som et rum for leg og fantasi, og som rum for både vilde og stille aktiviteter
- Børn skal have mulighed for at få mange og forskelligartede erfaringer med naturen og naturfænomener samt for at opleve naturen som et rum for at udforske verden

Natur som rum for leg, sanseoplevelser og fysisk udfoldelse

Børn skal have mulighed for:

- at være i naturen på forskellige årstider og dér få anledninger til at bruge krop og sanser
- at blive udfordret motorisk gennem leg i naturen og at opleve, hvordan naturen er større end én selv
- at opleve naturen som kilde til æstetiske oplevelser og som et sted, hvor fantasien kan udfolde sig

Natur som kundskabsområde

Børn skal have mulighed for:

- at håndtere og få førstehåndsoplevelser med naturens dyr, planter og materialer
- at møde voksne som er vidende og medoplevende i forhold til børnenes egen eksperimenterende virksomhed
- at få hjælp til at stille spørgsmål til egne erfaringer og få udfordret deres viden om naturfænomener og teknik
- at blive støttet i at kunne kategorisere og systematisere omverdenen, herunder fx at mindre børn får kendskab til modsætningspar og relative begreber samt at større børn beskæftiger sig med tal og rækkefølger
- at få erfaringer med årsag, virkning og sammenhænge
- at få udviklet deres evner til at bygge, skabe og konstruere ved hjælp af forskellige materialer og teknikker

Natur og miljø

Børn skal have mulighed for:

- at møde voksne, som viser glæde, interesse og ansvarlighed for natur og miljø i hverdagen
- at opleve og give udtryk for alle de følelser, de får i forbindelse med at være i naturen

6. Kulturelle udtryksformer og værdier

Kulturel viden er det ubevidste blik, mennesket møder verden med. Først i mødet med de andre og det anderledes, erkendes ens ståsted, rødder og udviklingsmuligheder. Børns blik er sensitivt og lystfyldt. Respekten for dette blik er en forudsætning for at kunne inspirere og berige børns udvikling af kulturelle udtryksformer.

Jo rigere udtryksformer, jo mere varieret bliver børns opfattelse af sig selv, andre og omgivelserne. En opfattelse, som livet igennem skal bære og værdisætte et menneskes personlige og sociale identitet.

Målene er:

- Børn skal møde voksne, der aktivt formidler kultur, og som støtter dem i at eksperimentere med, øve sig i og afprøve sig selv i forhold til et bredt spekter af kulturelle udtryksformer

- Børn skal have adgang til materialer, redskaber og moderne medier, herunder IT, som kan bruges både i forbindelse med oplevelser og med skabende kulturel aktivitet
- Børn skal have lejlighed til at deltage i kulturelle traditioner og lokale kunstneriske tilbud, herunder teater, musik, dans, arkitektur og udstillinger

Udvikling af kulturelle udtryksformer udspringer af kulturel praksis

Børn skal have mulighed for:

- at møde voksne, der aktivt formidler kultur og som giver børn alsidig inspiration for at udvikle forskellige kulturelle udtryksformer
- at møde voksne, der sikrer, at børn oplever kunst og kultur, så børn selv kan improvisere, omforme og eksperimentere
- at møde voksne, der sikrer, at børn oplever TV, IT og andre moderne medier, så børn kan være med i samtaler, samvær og lege med andre børn

Børns kulturelle udtryksformer udspringer af lyst og øves i praksis

Børn skal have mulighed for:

- at have indflydelse på planlægning af hverdagsrytmer og fælles kulturelle aktiviteter i dagtilbud, herunder valg af materialer, medier samt kulturelle og kunstneriske oplevelser
- at have tilstrækkeligt med tid, som de selv kan disponere over
- at have rum hvor den kulturelle inspiration kan udfoldes, både når det handler om pladskrævende eller støjende lege og om mere rolige sysler

Udvikling af kulturelle udtryksformer støttes af dagtilbuddets egen kultur

Børn skal have mulighed for:

- at fx børnelitteratur og film, faglitteratur, musik, billeder mv. i forskellige genrer står til rådighed for oplevelse og inspiration i deres hverdagsliv i dagtilbud
- at de daglige rutiner brydes af særlige kunstneriske arrangementer og af udflugter til lokalområdets kulturelle tilbud
- værksteder med forskelligartede materialer og redskaber, herunder eksempelvis computere med spille-, tegne-, male- og skrivemuligheder, så oplevelser og inspiration kan udtrykkes og omsættes i praksis

Bilag 2.

En beskrivelse af socialpædagogisk arbejde i indskolingsklasserne.

Skole og fritid er adskilt på en sådan måde, at lærerne har ansvar for undervisning og pædagogerne for fritidsdelen. Lærerne tager del i fritidsdelen, pædagogerne

ligeså i undervisningen. På teammødet taler vi om nye tiltag, der kan være frugtbar for det enkelte barn.

Når børnene kommer om morgenen, starter de med en pause, nogle børn har siddet op til en time i bussen og har derfor brug for at finde sig selv, få en snak o.a. inden undervisningen starter.

Vi arbejder i moduler af 20 minutters varighed og dagen starter altid med dansk og matematik. Der er indlagt pauser imellem undervisningen og eleven vælger selv en aktivitet, som f.eks. kan være at komme ud og lege eller spille computer.

På grund af aldersspredningen, har vi delt børnene op i to grupper i de andre obligatoriske fag.

Fritidsdelen starter enten kl. 12 eller kl. 14. Børnene sidder ved deres pladser, vælger en aktivitet af gangen. Dette giver en mulighed for at de kan spørge hinanden, f.eks. om der er en der vil lege med, eller kigge på ved computer eller lign. Børnene rækker hånden op og bliver hørt efter tur. Når de har valgt 4 aktiviteter går de i gang og efter 20-30 minutter ringer et ur. Her skifter de selv aktivitet. Hvis de ikke kan huske hvad de skal, kan de selv se på skemaet eller få hjælp af en voksen. Hvis to børn vil det samme, f.eks. computer, trækker vi lod. Vi prøver at gøre børnene så selvstændige som muligt ved at de selv skal vælge og spørge hinanden ved aktiviteterne. Den voksne går ind og opmuntrer - kommer med forslag, hvis et barn har svært ved at vælge. Det er den voksne der laver skemaet.

Når et barn er meget urolig, bander meget eller forstyrrer de andre børn, kan det være en hjælp at de får et minut, hvor de sidder ved eget bord og forholder sig i ro. Nogle gange kan en elev få forlænget sin aktivitet, hvis den voksne vurderer at han/hun kan rumme dette, også set ud fra hvilken aktivitet eleven er i.

Vi prøver at lære børnene: At de skal række hånden op når de vil sige noget, at kunne holde orden omkring sig selv, at tale ordentlig til hinanden og de voksne, at bruge de voksne i konflikter, at mestre det at kunne lytte til hvad en anden siger og fortæller.

Af aktiviteter kan nævnes:

Skovprojekt:

Her laver vi bål, snobrød, leger og fisker. Målsætningen med denne aktivitet er at kunne færdes i fællesskab i uvante omgivelser, hjælpe hinanden, passe på hinanden, få kendskab til naturen og dens skiftende årstider, en bevidstgørelse i de omgivelser man færdes i.

Kiosk:

En gang ugentlig har vi kiosk hvor børnene kan købe slik. Børnene skiftes til at stå i boden samt bage en kage. Målet med denne aktivitet er at give barnet en forståelse for pengenes betydning, kommunikation – formidle, lytte og modtage – vente på tur, lære at man ikke behøver at købe for alle pengene, men at man kan spare op, udsætte behov.

Tirsdagsmøder:

Målet i dette projekt, er at lære og udtrykke egne behov, bevidstgørelse af sociale spilleregler, opmærksomhedstræning - at lytte, vente på tur, sprogets virkning, at holde strukturen.

Træning af fin/grovmotorikken:

I klassen har vi et bredt udsnit af materialer, som børnene kan bruge til kreative aktiviteter. Da børn med ADHD har svært ved aktiviteter der kræver fri fantasi, har vi i perioder f.eks. maleprojekt. Her har børnene en mulighed for at lære hvordan man kan bygge et maleri op, altså en form for struktur.

Vi benytter gymnastiksalen, musikrummet, bager, går tur, er på legepladsen osv. Vi har valgt at diverse computere (pc, PS, tv-spil, game-boy), kun må spilles en gang på en dag i fritidsdelen, da vi har børn som kun vil vælge disse ting. Et barn har også mulighed, for at være sammen med en voksen i en aktivitet.

Som noget nyt er vi i gang med KAT -kassen. Vi har arbejdet med det et halvt års tid, og synes det virker positivt på nogle af vores børn.